HZ. MUSA'NIN MUHALEFETİ

HORUS'U ÖLDÜRMEK

HAKAN OLGUN

Nihal

HZ. MUSA'NIN MUHALEFETİ

HORUS'U ÖLDÜRMEK

HAKAN OLGUN

MilelNihal Yayınları

Hz. Musa'nın Muhalefeti:
Horus'u Öldürmek

Hakan Olgun

© MilelNihal Yayınları
İstanbul 2021

Birinci Baskı
MilelNihal 2021

Genel Yayın Yönetmeni
Hakan Olgun

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Bilal Patacı

Son Okuma
Ömer Faruk Gündüz

ISBN
978-605-06488-6-7

Eylül 2021

Baskı ve Cilt

Step Ajans Reklamcılık, Matbaacılık Tan. ve Org. Ltd. Şti. Göztepe Mah. Bosna Cad. No: 11 Bağcılar/İstanbul 0212 446 88 46

Matbaa Sertifika No: 45522

MilelNihal Yayınları
Akşemseddin Mahallesi M. Sarper Alus Sokak No: 4/6 Fatih İstanbul. 0212 533 97 31

MilelNihal Yayınları HİKAV Yayın Kültür Araştırma ve Eğitim Hizmetleri A.Ş.'ne aittir.

Yayınevi Sertifika No: 40767

© Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.

HAKAN OLGUN

Ankara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi'nden 1996 yılında mezun oldu. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde "Lutheran Protestanlık ve Modern Toplumun Oluşumundaki Doktrinal Temelleri" adlı doktora teziyle Lisansüstü eğitimini tamamladı. 2000 yılında aynı üniversitede Araştırma Görevlisi oldu. 2007 yılında İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Anabilim Dalı'na atandı. 2010-2011 akademik döneminde Tübitak bursuyla Oxford Üniversitesi'nde post-doktora çalışmasında bulundu. 2011 yılında Doçent, 2016 yılında Profesör olarak atandı. Olgun, hâlen İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesidir.

İçindekiler

Ön Söz VII

Kısaltmalar X

GİRİŞ 1

I. BÖLÜM
MISIR MİTOLOJİSİ 13

Kadim Mısır'ın Kozmogoni Mitleri 16

Sarkacın İki Ucu: Kaos ve Düzen 29

Düzen Kurucu Horus 41

Firavun: Horus'un Gözü 47

Mitolojik Statüko: *Maat* İdeali 59

II. BÖLÜM
MISIR'DA İSRAİLOĞULLARI 69

İbrani: *Apiru / Habiru* 73

Hz. Musa Kıssası 79

III. BÖLÜM
İSRAİLOĞULLARININ MISIR'DAN ÇIKIŞI 91

"Ey Musa! Ben Âlemlerin Rabbi Olan Allah'ım" 94

Sihirbazlarla Karşılaşma 108

Mısır Üzerine Çöken Musibetler 124

1. Nil Nehri'nin Kana Dönüşmesi Musibeti 130

2. Kurbağa Musibeti 136

3. Sivrisinek Musibeti 139

MilelNihal Yayınları

4. Atsineği Musibeti 142
5. Hayvanların Ölümü Musibeti 144
6. Çıban Musibeti 146
7. Dolu Musibeti 148
8. Çekirge Musibeti 150
9. Karanlık Musibeti 152
10. İlk Doğanların Ölümü Musibeti 154
Kızıldeniz'in Yarılması 162

IV. BÖLÜM
ÇIKIŞ KISSASININ ANLAMI 175
Ipuwer Papirüsü ve Doğal Fenomenler Tezi 178
Yahudi Etnik Köken Mitolojisi 184
Hıristiyan Yorum: Özgürlük Teolojisi 196

V. BÖLÜM
KUR'AN'DA TARİHSEL BAĞLAM 205
Politika ve Mitoloji 208
Firavunluk İdeolojisi 214
Firavunu ya da Horus'u Öldürmek 222

SONUÇ 229
Kaynakça 237
Dizin 251

MilelNihal Yayınları

Kur'an'ın önemli bir kısmı, geçmiş kavimlerden ve önceki peygamberlerin kıssalarından söz etmektedir. Bu kıssalar İslam geleneğinde "kısâs-ı enbiyâ" adıyla geniş bir anlatı yekûnunu oluşturmuştur. Kur'an, geçmiş kavimler ile peygamberlerine dair bilgileri verdikten sonra, bunları ancak kulak verenlerin ibret almaları için dile getirdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla önceki peygamberlerin tarih sahnesinde var olmuş kavimlere yönelik tebliğleri ve bu kavimlerin ilahi davete karşı tutumları ile uğradıkları felaketler "ibret" amacıyla günümüze ışık tutacak kutsal metin telkinlerini ifade etmektedir. Bu nedenle Kur'an'ın telkin ettiği ders ve ibretin doğru anlaşılması için özellikle söz konusu kıssaların doğru anlaşılmasının gerektiği açıktır.

MilelNihal Yayınları

Kur'an kıssaları genellikle okuyucu açısından peygamberin dile getirdiği tebliği anlama yönünde bir okumaya tâbi tutulur. Geçmiş peygamberin muhatap olduğu kavmin tarihsel hususiyetleri çoğu zaman göz ardı edilerek Kur'an kıssaları anakronik bir hata olarak bugünün gözüyle anlaşılmaya çalışılıp ön kabule dayalı bir yaklaşımla kıssanın içerdiği düşünülen mesajına yoğunlaşılır. Ayrıca kıssaları Tevrat gibi ayrıntılı ve kronolojik bir çizgide anlatmadığı dikkate alındığında, Kur'an kıssalarının İsrailiyat yorumlarıyla "tamamlanması" da söz konusu olmuştur. Kıssaların doğru anlaşılması açısından bu tür geleneksel metotların yani anakronik-ön kabule dayalı okuma yaklaşımı ya da İsrailiyat ile tarihsel açıdan tespit edilen bilgi boşluklarını doldurma girişimlerinden farklı yeni bir okuma yaklaşımından söz edilebilir. Bu da son iki asırdır gelişen arkeolojik, mitolojik ve etnografik çalışmalar ile peygamberlerin muhatap aldıkları kavimlerin tarihsel dönemlerine ışık tutan bilgilerin elde edilmesine bağlıdır. Bu yaklaşım, kutsal metin anlatılarının anlaşılması için kıssaya "karşıdan" yani peygambere muhatap olan zihin açısından bir bakış açısı elde etmeye fırsat verecektir. Böylece bir peygamberin kimi ya da hangi zihin yapısını muhatap aldığının bilgisini kıssa okuyucusuna sağlayabilecektir. Buna göre de peygamberin kavmine yönelik söz ve davranışlarının aslında tarihsel olarak neye karşılık geldiğine ilişkin ipuçlarının elde edilmesi mümkün olacaktır. Bu metodun amacı, kadim toplumların inanç, ritüel ve kutsala dair tasavvurları yani mitolojik anlatıları bağlamında peygamber kıssalarının daha iyi anlaşılması imkânına ulaşılmasıdır. Bu amaca uygun olarak mitolojik anlatılar üzerinden yani kavimlerin tarihsel hususiyetleri bağlamında peygamber kıssalarının daha iyi anlaşılabileceği düşüncesi, bu çalışmanın ana vurgusunu ifade etmektedir.

Kıssanın kendi tarihsel bağlamı üzerinden ele alınış metodu, aynı zamanda peygamber kıssaları ile bu kıssalarda anlatılan olağanüstü anlatıların mitoloji ile ilişkilendirilmesi tezlerine karşıt bir anlam noktası oluşturacaktır. Nitekim geçmiş kavimlere ait anlatılara dair kutsal metin dışı kanıtların elde edilememiş olması gerekçe-

siyle, bu anlatıların pozitivist yaklaşımla mitoloji olarak nitelenmesi söz konusu olmuştur. Ancak henüz Kur'an kıssalarının tümüne dair arkeolojik kanıtlara ulaşılmamış olsa da bu kıssalardaki anlatıların, figürlerin ve sembollerin aynı kıssalarda sözü edilen kadim halkların mitolojilerinde önemli bir karşılığının olduğuna ilişkin işaretler her geçen gün artmaktadır. Kutsal metinlerdeki peygamber kıssalarına konu olan bu kadim halkların yazı, dil, kültür ve inançlarını içeren mitolojik anlatılarının keşfedilmeye başlandığı dönemde kıssaların anılan halklar açısından beyan ettiği tarihsel değerin göz ardı edilmesi, ancak geleneksel ideolojik bir bakışla mümkündür. Dolayısıyla kutsal metin anlatılarını modern çağın yeni bilgi kaynağı olan arkeolojik ve mitolojik veriler ışığında yeniden ele alınması, bu anlatıların tarihsel değerini artıran bir katkı sağlayacaktır.

Kur'an kıssalarına göre peygamberler muhatap oldukları kavimlerin, başta inanç sorunları olmak üzere ahlaki yozlaşmalarından alışverişteki hilelerine kadar yaşamlarının bütün olumsuz yönlerine müdahil olmuşlardır. Ancak hiçbir karşılık beklemeksizin toplumlarını hak ve hakikat istikametine davet eden peygamberlerin kavimleri tarafından her zaman kolayca idrak edildikleri söylenemez. Nitekim pek çoğu inkârlarını sürdürüp azgınlıklarını artırdıklarından bu kavimler için ilahi cezalar kaçınılmaz olmuştur. Bir uyarıcı gönderilmedikçe hiçbir kavme azap edilmediğini dile getiren Kur'an, ancak uyarılara kulak asmayan kavimlerin şiddetli azaplara düçar olduğunu ifade etmektedir. Esasen Kur'an kıssalarının kahir ekseriyeti, az sayıda iman edenlere rağmen geçmiş kavimlerin çoğunlukla peygamberlerine iman etmediklerini, onlara eziyet ve zulümde bulunduklarını hatta zaman zaman onları katlettiklerini anlatmaktadır. Dolayısıyla bu kavimlerin peygamberlerine böylesine katı bir dirençle karşı koymalarına neden olan kurulu düzenlerinin, inanç ve ideolojilerinin neler olduğunun anlaşılması, bu kavimlerle birlikte onlarla muhatap olan peygamberlerin mesajlarının da doğru anlaşılmasına imkân verecektir.

MilelNihal Yayınları

Kur'an'da peygamberlerine muhalefet eden kavimlerin uğradıkları akıbetlerden de ayrıntılı bir şekilde söz edilmektedir. Bu kavimlerin pek çoğunun ilahi çağrıya kulaklarını kapadıklarından helak edildikleri bildirilmektedir. Nuh kavmi, Hûd ve Salih peygamberlerin kavimleri olan Âd ve Semûd, Lut kavmi, Ress, Tubb'â ve Eyke halkı, ayrıca bunlar arasında gelip geçmiş pek çok topluluğun inkârları sebebiyle helak edildiği anlatılmaktadır. Bu kavimlerinin helakinin nasıl olduğu da yine Kur'an'da açık bir şekilde kaydedilmektedir. Örneğin Nuh kavminin bir tufan ile ortadan kaldırıldığı, Semûd kavminin kendilerine imtihan olarak verilen deveyi kesmeleri üzerine bir yıldırımla ya da korkunç bir ses, tek bir çığlıkla yok edildikleri bildirilmektedir. Lut kavminin ise daha önce hiçbir kavmin işlemediği hayâsız davranışları nedeniyle üzerlerine azabın yağdırıldığı ifade edilmektedir. Tan yeri ağarırken korkunç ve dayanılmaz bir çığlığa yakalanan Lut kavminin üzerine pişirilmiş taşlar yağdırılarak yurtları alt üst edilmiştir. Âd kavminin cezası ise bir bulutla yaklaşan ve kulakları patlatan bir kasırgadır. Bu kasırganın insanları kökünden sökülüp kopmuş hurma kütüklerine çevirdiği bildirilmektedir.

Kur'an bu tür geçmiş kavimlerin helakine dair anlatıları "(Ey Muhammed!) Bunlar o memleketlerin haberlerinden bazılarıdır. Onları sana anlatıyoruz. Onlardan ayakta duranlar da var, yıkılıp gidenler de. Biz onlara zulmetmedik. Fakat onlar kendilerine zulmettiler. Rabbinin azap emri gelince, Allah'ı bırakıp da taptıkları ilâhları kendilerine hiçbir fayda sağlamadı. İlâhları onların sadece ziyanlarını artırdı. Zulme sapmış memleketlerin halkını yakaladığında, Rabbinin yakalaması işte böyledir! Şüphesiz O'nun yakalaması can yakıcı ve şiddetlidir" (Hûd, 11/100-102) ayetleriyle izah etmiştir.

Kısâs-ı enbiyâ anlatısı içinde yer alan peygamberlerin genellikle muhatap oldukları kavimleri, öncelikle bir olan Allah'a iman etmeye ve ahlak ilkelerine bağlı olmaya davet ettikleri bilinmektedir. Bu peygamberler kavimlerini Allah'a şirk koştukları, zorbalık ve

adaletsizlik yaptıkları ve hakikati görmezden geldikleri için yermiş ve onları tevhit ilkesi çerçevesinde bir olan Allah'a iman etmeye davet etmiştir. Ancak Hz. Musa, muhatap olduğu kavmin niteliği açısından bu peygamberlerden oldukça farklı bir risalet misyonuna sahip olmuştur. Hz. Musa, diğer peygamberlerin muhatap olduğu küçük bir kent halkı yerine, kendi çağının en kudretli bürokratik devlet yapısını inşa ederek merkezine yerleştirdiği güçlü mitolojik kurgusal ideolojilere dayandırılmış dünyevi bir egemen ile karşı karşıya gelmiştir. Bu egemenlik, şirk ya da ahlaki yozlaşmanın çok daha ötesinde, tanrısal öykünmeyle halkını hem dünyevi hem de manevi bir tahakküm ile kuşatmış olan beşeri bir otoriteyi ifade etmiştir. Dolayısıyla Hz. Musa, esasen bir kavim ile değil kadim çağın en ceberut iktidarıyla ve bu iktidarın kutsallık temeline dayandırılmış ideolojisiyle mücadeleye girişmiştir. Bu nedenle Hz. Musa firavun karşısında bir takım mucize ve musibetlerle diğer kavimlerinkinden nispeten farklı bir peygamberlik stratejisi izlemiştir.

Bir olan Allah'a iman etmek, tevhide davet etmek, ölçü ve tartıya riayet etmek, ahlaki bozulmayı ıslah etmek gibi inanç ve ahlak temelli bir tebliğ söyleminin yanında bu kez Hz. Musa'dan beklenen, binlerce yıllık geçmişi olan Kadim Mısır'ın "firavunluk" kültüne, kurulu düzene ve devlet otoritesinin kutsanmış meşruiyetine karşı verilecek olan büyük bir mücadeledir. Nitekim Hz. Musa güçlü bir "devlet", katı bir ideoloji, sorgulanamaz bir statüko ve zalim bir monark ile yüzleşmiştir. Peygamberin misyonu, sadece Allah'a iman etmeye davet ile ahlaki ve sosyal sorunları ıslah etme gayretinin ötesinde, beşeri sistem olarak bir zulüm aygıtına dönüşmüş firavunluk iktidarını yola getirmektir. Dolayısıyla bu risalet görevinin hedefi, Kadim Mısır'ın mitolojik kurguları ile kutsanmış firavunluk ideolojisidir. Zira Kur'an'ın ifadesiyle firavunun "iyiden iyiye azgınlaşması", rahipler sınıfının kozmogonik anlatılarıyla kutsanmış olan bu firavunluk ideolojisinin bir tezahürüydü. Mitolojik anlatılar üzerine bina olan bu firavunluk düzenine karşı verilecek mücadele, Hz. İbrahim'in tapınaktaki putları kırıp en büyük putun boynuna astığı baltayla "başputu" meftunlarının gözünde itibarsızlaştırdığı

MilelNihal Yayınları

gibi, Hz. Musa'nın da aynı şekilde firavunu itibarsızlaştırma çabasını içermiştir. Hz. İbrahim'in kavminden daha yerleşik bir devlet sistemi olan Kadim Mısır krallığına ait inancın "başputu" olan firavunun, ona kutsanmış meşruiyet temeli sunan kurgusal mitolojileri yani ideolojileriyle birlikte toplumun gözünde itibarsızlaştırılması Hz. Musa'nın nübüvvet stratejisini ifade etmiştir.

Hz. Musa'nın muhatap olduğu kurulu düzen ve statükocu yapının başında tanrısal hususiyetler yüklenmiş hatta kendisini "bizzat" tanrı olarak gören politik bir idareci vardı. Bu yönüyle Hz. Musa'nın tecrübesi Nemrud örneğinde olduğu gibi, öldüren ve dirilten tanrısallık kudretine öykünmüş idareci bağlamında Hz. İbrahim'in tecrübesine benzemektedir. Nitekim "Allah kendisine hükümdarlık verdiği için şımararak Rabbi hakkında İbrahim ile tartışan kişinin haline bir baksana! İbrahim ona: 'Benim Rabbim hayatı veren ve hayatı alandır' deyince o 'Ben de yaşatır ve öldürürüm' dedi. Bunun üzerine İbrahim: 'İşte Allah güneşi doğudan doğduruyor, haydi sen de batıdan doğdur bakalım!' der demez kâfir donakaldı. Zaten Allah zalimleri hidayet etmez, emellerine kavuşturmaz" (Bakara, 2/258) ayetinde olduğu gibi, firavunun da Hz. Musa karşısında halkına "Ben sizin en yüce rabbiniz değil miyim" (Nâzi'ât, 79/24) diye seslenişi bütünüyle benzeşmektedir. Ancak örneğin İslam'ın zuhuru döneminde Hz. Muhammed'in Mekke'de muhatap aldığı zihin daha farklıdır. Mekkeli müşriklere "Andolsun, onlara 'gökleri ve yeri kim yarattı' diye sorsan elbette 'onları kudretli hükümran olan, her şeyi bilen Allah yarattı" diyecekler (Zuhruf, 43/9). Zira onlar şirklerini, kendilerini Allah'a daha çok yakınlaştırdığına inanarak putları şefaatçi saymaları olarak açıklamışlardır (Zümer, 39/3). Dolayısıyla Mekkeli müşrikler arasında bir şahsın politik bir idareci olarak Nemrud ya da firavunlar gibi ulûhiyet iddiasında olduğuna rastlamıyoruz. Ancak elbette firavun kendisinin kâinatı var eden yüce bir yaratıcı olduğunu iddia etmiyordu ancak onun iddiası, kendisinin kâinatın yaratıcısının yeryüzündeki tezahürü olduğuydu. Bu nedenle firavunluk ideolojisi, idarecinin tanrısal yetkiye ortak olması ya da bu yetkiyi yeryüzü bağlamında paylaşması anlamına gelmiştir.

MilelNihal Yayınları

Firavunluk ideolojisinin bütünüyle egemen olduğu bir tarihte Hz. Musa'nın firavuna karşı üstlendiği risalet görevi kutsal vadi Tuva'da kendisine bildirilmiştir. Allah bir kor ateşinin alevine yaklaşan Hz. Musa'ya kendisinin "rabbi" olduğunu hatta kendisinden başka rab olmayan "Allah" olduğunu bildirmiştir. Kutsal metinlerdeki anlatılardan Hz. Musa'nın Hz. Yusuf'tan sonra İsrailoğulları nezdinde ilahi mesaja muhatap olan ilk kişi olduğu anlaşılmaktadır. Kur'an'daki "Ben senin rabbinim" ve "Muhakkak ben yalnızca ben Allah'ım" (Tâ-hâ, 20/12, 14) vurgusuyla Hz. Musa'ya seslenilmesi, İsrailoğullarının Mısır'da uzun bir süreden sonra vahye muhatap olduklarına işaret etmektedir.

Hz. Musa'nın firavuna giderek ona âlemlerinin rabbini hatırlatması ve zulmettiği İsrail halkını özgür bırakması anlamındaki ilahi elçilik görevini yüklenişi için kutsal vadide bir hazırlık yaptığı anlaşılmaktadır. Nitekim Allah kendisine ailesinden birini, kardeşi Hz. Harun'u yardımcı olarak vermiş, söz söyleme ve ikna gücünün artması için ilahi yardımın hep yanında olduğunu belirtilmiş ve onu birtakım mucizelerle desteklemiştir. Yine de firavunluğun zalim karakterini uzunca bir süre yanında yaşayarak öğrenmiş olan Hz. Musa'nın endişesi, "Rabbimiz! Onun bize kötülük yapmasından veya azgınlığını artırmasından korkarız" sözüyle kendini belli etse de Allah'ın iki elçisine cevabı ise "Korkmayın, zira ben sizinle beraberim, işitir ve görürüm" (Tâ-hâ, 20/45-46) olmuştur.

İlahi elçi olarak tebliğle görevlendirildiği bu kavim karşısında Hz. Musa'nın başarısı, öncelikle bu kavmin "devlet" düzeniyle vuruşmasındaki başarısına bağlıydı. Baştan aşağı bütün ideolojik yapılanma, bürokratik teşkilat, hukuk sistemi ve düşünce geleneği bakımından Kadim Mısır idaresi, sihirbazlık geleneğinin seçkin temsilcileri olan rahipler tarafından büyük bir incelikle kurgulanmış bir statüko üzerine inşa edilmişti. Bu düzenle baş etmek için öncelikle, düzenin başı olan monarkın meşruiyet temellerini sarsmak gerekmiştir. Bu temeller de binlerce yıllık süre içinde kurgulanarak geliştirilen mitolojik anlatılara dayanmıştır. Bu durumda Hz. Musa

MilelNihal Yayınları

öncelikle bu mitolojik kurgu ve anlatılarla yüzleşmek durumunda olmuştur. Bunun anlamı, Hz. Musa'nın, muhatap olduğu kavmin kişilerine karşı değil, birkaç bin yıllık geleneğe karşı muhalif bir duruş sergilemesi gerektiğidir.

Aralarında birtakım farklılıklar olsa da Tevrat ve Kur'an'da büyük ölçüde paralel seyreden Hz. Musa kıssası, peygamberin muhatap aldığı firavunluk ideolojisinin Kadim Mısır mitolojisi çerçevesinde değerlendirilmesine imkân vermektedir. Bu nedenle, kutsal metinlerde anlatılan bu kıssanın peygamberler eliyle gerçekleşen olağanüstü olaylar ve mucizelerinin Kadim Mısır mitolojisindeki izleri tespit edilebilir durumdadır. İki yüz yılı aşkın bir süredir Mısır'da yapılan arkeolojik kazılar devasa bir veri koleksiyonu sağlamıştır. Ancak ilginç bir şekilde, bu veriler arasında Hz. Musa ve İsrailoğullarının tarihin bir döneminde Mısır'da yaşadıklarına dair herhangi bir kayıt bulunamamıştır. Yani Hz. Musa'nın kıssasına dair Mısır'da elde edilen arkeolojik bulgular herhangi bir kanıt sunmamaktadır. Ancak, Hz. Musa'nın Mısır'daki risalet mücadelesine ilişkin arkeolojik bulguların esirgediği işaretleri Kadim Mısır mitolojisi yeterince sağlamaktadır. Böylece Kadim Mısır mitolojisine dair bu bilgiler ile kıssanın Hz. Musa'nın İsrail halkıyla birlikte Kızıldeniz'i geçerek Mısır'dan çıkışına kadar olan sürecinin bu mitolojik anlatılar bağlamında ele alınması mümkün olmuştur.

İslam geleneğinde Kur'an kıssalarına dair erken dönemlerde yapılan çalışmaların, günümüzdeki kutsal metin dışı verilere sahip olunmadığı için yüzeysel kalması ya da İsrailiyat yorumlarıyla ilişkilendirilmesi anlaşılabilir bir durumdur. Ancak son birkaç yüzyılda arkeoloji, mitoloji ve tarih alanlarında elde edilen veriler ile söz konusu kıssaların farklı bir perspektiften anlaşılmasının yolu açılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada öncelikle Kadim Mısır mitolojik anlatıları, özellikle firavunluk ideolojisini kurgulayan kozmogoni mitleri bağlamında tanımlanacaktır. Ardından İsrail halkının Mısır'daki tarihsel varlığının izleri sürülecektir. Devam eden bölümde ise Hz. Musa'nın firavun ile mücadelesi, gösterdiği mucizeler

ve ortaya çıkan musibetler Kur'an ve Tevrat anlatılarının yanında özellikle Kadim Mısır mitolojisi bağlamında ele alınacaktır. Son olarak Çıkış anlatısına dair Yahudi-Hıristiyan perspektifinden yapılan yorumlar ile bazı Mısırbilimcilerin pozitivist yaklaşımlarına işaret edilecektir. Çalışmanın temel vurgusu ise Yahudi-Hıristiyan yorumları ya da pozitivist yaklaşımlar karşısında tarihsel bağlama en uygun anlatımın Kur'an perspektifinde yer aldığıdır. Bu nedenle çalışma, anlatının Kur'an versiyonu ile "Horus'un öldürülmesi" metaforu ilişkilendirilip kıssanın tarihsel gerçeklik boyutuna işaret edilerek sonlandırılacaktır.

MilelNihal Yayınları